

УДК 930.25(477.62)«2014/2015»

Н. Д. БУЦЕНКО*

**ДОЛЯ АРХІВНИХ УСТАНОВ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ
В 2014-2015 РОКАХ: ВИКЛИКИ ЧАСУ**

Охарактеризовано стан архівної справи в Донецькій області (на підконтрольній органам державної влади України та на тимчасово окупованій території) у 2014–2015 рр.; висвітлено роботу Державного архіву Донецької області та проблеми, які виникли з переведенням його до м. Костянтинівки.

Ключові слова: Державний архів Донецької області; трудові архіви; архівні фонди; документи; зона проведення АТО; м. Донецьк; тимчасово окупована територія.

3 жовтня 2016 р. Сьома година ранку. Як завжди, йду на роботу. День обіцяє бути теплим. Сонячні промінчики лягають на землю, проходячи скрізь ще зелене листя дерев. Тихо навкруги, ані душі. Тільки птахи голосно та безтурботно співають свої вранішні пісні. Раптом у цю тишу увірвався звук вибуху – потужний і зловісний. Він аж ніяк не вписувався у стан спокою та краси, якою я милувалася кілька хвилин тому назад. Війна! Так, вона знову нагадала про себе. Бо Костянтинівка, куди переїхали 6 працівників Державного архіву Донецької області з окупованого Донецька – прифронтове місто. Життя у ньому тече відносно спокійно, але такі нагадування не рідкість. І цей вибух повертає до реалій сьогодення.

Два роки архівісти Донецької області живуть у надзвичайних умовах: частина з нас знаходиться у фронтовій або прифронтовій зонах, частина – у віддалених від воєнних подій містах та районах. Але всі ми живемо в зоні проведення АТО (антитерористичної операції). У нас зовсім інше життя, ніж у архівістів інших областей. Щодня ми долаємо перешкоди та випробування, шукаємо нові форми організації роботи в умовах тимчасового переселення на територію, підконтрольну Україні.

Все почалося у 2014 р. Цей рік увійшов в історію архівної системи нашої області як час початку активних воєнних дій в Донбасі та докорінних змін у роботі архівів, які, на превеликий жаль, не закінчилися дотепер.

З початку року установи, організації, підприємства області ще працювали у звичайному режимі. Але життя довкола почало стрімко змінюватися, виходячи за рамки звичайного. Навесні 2014 р. у населених

---

* *Буценко Надія Дмитрівна* – директор Державного архіву Донецької області (2004–2015 рр.).

пунктах області стали проходити зібрання та мітинги, все частіше влаштовувалися масові безпорядки. Почалися захоплення адміністративних будівель, заміна українських прапорів на прапори Російської Федерації. З'явилися невідомі до того часу слова “Новоросія”, “Донецька Народна Республіка” (“ДНР”). Зростав градус соціального напруження в регіоні.

Тривожний дзвінок пролунав 6 квітня 2014 р. після третього, остаточного захоплення адміністративного будинку Донецької обласної ради та обласної державної адміністрації. Незабаром керівництво облдержадміністрації, частина обласних та територіальних установ виїхали до м. Маріуполя. Частина працівників облдержадміністрації та структурних підрозділів, втративши свої робочі місця, продовжували працювати в інших установах Донецька.

3 квітня пройшла хвиля захоплення міст Слов'янська, Краматорська, Сніжного, Торезу та ін. населених пунктів області. У життя пересічних громадян увійшло щось незвичне і загрозливе – велика кількість озброєних людей та військової техніки, які безперешкодно пересувалися по області. Ми вперше почули страшні звуки обстрілів, відчули на собі наслідки відключення світла, газу, побачили телесюжети про зруйновані будинки та жертви серед мирного населення. 26 травня розпочалася битва за Донецьке летовище. В той день потужні звуки вибухів лунали по всьому Донецьку та найближчих до нього населених пунктах. Наше мирне життя поступово відходило в минуле. А усвідомлення того, що відбувається навкруги, у людей ще не було.

Випробування того часу не обминули й архівну систему області. Ці дні стали лакмусовим папірцем для багатьох із нас на гідність та людські чесноти. Перший квартал 2014 р. архівна система області працювала майже у звичайному режимі. Але вже тоді ставало дедалі проблемніше проводити заходи, пов'язані з виїздом за межі м. Донецька.

Захоплення влади представниками незаконних озброєних формувань у містах та районах регіону привело до зайняття будівель архівів та ротації архівних кадрів, і, відповідно, до змін у роботі наших архівів. Їхні функції були зведені, в основному, до виконання запитів громадян та юридичних осіб. Хоча і це з часом ставало дедалі складніше робити. Наведу один приклад: після захоплення Слов'янської міської ради наші колеги не завжди могли потрапити на свої робочі місця. Комп'ютерна техніка архіву була одразу вивезена, що створювало проблеми з друкуванням підготовлених довідок. Архівісти перестали отримувати заробітну платню. Але, попри все, вони продовжували працювати, хоч і в неповному складі. Ми підтримували їх, як могли: фінансово, морально, переживали за їхнє життя. Відтоді ми зазнали перших втрат. Під час обстрілу міста у керівника трудового архіву Слов'янської міської ради

стався серцевий напад, але швидка допомога не змогла приїхати. Це був перша, але не єдина втрата.

3 травня загострення суспільно-політичної ситуації у місті призвело до змін у роботі держархіву області. Керівництво облдержадміністрації щодня визначало режим роботи архіву на наступний день: ми працювали або на робочих містах, або вдома. Це залежало від загального стану у місті та наявності відносно безпечних умов для роботи в архіві. Хоча, хто міг достовірно прорахувати ступінь безпеки для людей? Вранці, в один із таких відносно “спокійних” днів я йшла на роботу і вже була поблизу архіву. Аж раптом почула звуки стрільби десь неподалік. Я розгубилася, бо не знала, де саме стріляють. І чи можна мені йти далі? Потім наважилася продовжити свій шлях, незважаючи на те, як страшенно билосся серце. З того часу кожен день приносив неочікувані “сюрпризи”. Не один раз довелося організовувати евакуацію колективу з корпусів архіву під час захоплення сусідніх будинків. Багато тривожних хвилин ми пережили під час вибухів та пострілів неподалік архіву. На власні очі бачили страшне видовище розстріляної маршрутки, яка залишилася після нічного бою на газоні перед архівом. Війна поступово, але невпинно входила в наше життя.

На початку липня до Донецька перемістилися бойовики із Слов'янська та інших міст. Це стало часом визволення частини окупованих міст області, але Донецьк опинився в окупації. Велика кількість воєнної техніки та кілька тисяч озброєних людей заповнили місто. 4 липня 2014 р. корпус № 2 архіву був захоплений озброєними людьми. В заручниках опинилися 7 працівників архіву. Завдяки злагодженим діям керівництва Укрдержархіву та облдержадміністрації у той день вдалося домогтися, щоб нападники покинули архів. Працівники архіву були звільнені.

Постійні обстріли міста, скорочений режим роботи міського транспорту стали причиною того, що в липні облдержадміністрація прийняла рішення відправити людей у відпустки: щорічні, додаткові, безоплатні на невизначений термін. Більшість архівістів скористалися такою можливістю, щоб вивезти дітей та самим виїхати у безпечніші місця. Після цього в архіві нас залишилося менше 20%. Тому були виділені напрями в роботі, за якими архів міг працювати в таких умовах. Ми припинили роботу читальних залів, але до останнього часу вели прийом громадян, виконували запити, бо потік відвідувачів суттєво не зменшився.

За 11 місяців 2014 р. архівом виконано 2197 запитів, підготовлено 8 виставок, 5 радіопередач, 3 публікації у пресі, взято участь у підготовці 3-х телесюжетів з історії м. Донецька та до ювілейних дат, проведено відкритий урок для старшокласників ЗОШ № 95 м. Донецька. Ми займалися ремонтом та реставрацією документів фонду “Слов'янський

повітовий військовий комісаріат, м. Слов'янськ Слов'янського повіту Донецької губернії” (Ф. Р-1142), перевірянням наявності справ у фондах архіву. За цей час перевірено 39765 од. зб. Проводили роботу з удосконалення науково-довідкового апарату, описували відеодокументи, передані Донецькою державною обласною телерадіокомпанією. А ще нам доводилося вирішувати питання усунення пошкоджень, які зазнавали корпуси архіву під час вибухів у місті. Наведу лише один приклад: 20 жовтня 2014 р., під час потужного вибуху в Донецьку, зазнали пошкоджень одразу два будинки архіву: пошкоджено вікна в архівосховищах та робочих кімнатах, на центральних сходах корпусу № 1. Протягом трьох днів (21–23 жовтня) пошкодження ліквідовано власними силами за допомогою підручних матеріалів, які були на той час в архіві. Придбати необхідні матеріали або заключити договір на проведення ремонтних робіт ми не могли, бо казначейство з липня припинило оплату всіх рахунків архіву.

Можна по-різному ставитися до виконаних планових показників архіву за 2014 р., але на все життя запам'яталися ті умови, в яких ми працювали. У ці важкі часи люди гідно виконували свій професійний обов'язок, незважаючи на те, що з липня держава припинила виплачувати заробітну платню. Забігаючи наперед, скажу, що заборгованість із зарплатні погасили лише у першому кварталі 2015 р. Тому я впевнена, що ці відсотки, помножені на нестабільність в регіоні, на війну, яка вже йшла в області – це приклад відданості архівістів справі державної ваги.

Разом із змінами у діяльності держархіву області, відбувалися зміни і в роботі архівних установ низової ланки. Після захоплення адміністративних будівель та зміни керівництва в містах і районах області, відбувалися кадрові зміни і в архівних відділах міських рад та райдержадміністрацій. Однією з перших до нас дійшла інформація про звільнення начальника архівного відділу Сніжнянської міської ради. Почався процес ротації кадрів. Частина архівістів звільнили, решту залишили працювати, декого навіть без оплати. В деяких архівах на керівні посади призначили нових людей, зовсім не обізнаних з архівною справою. Поступово держархів області втрачав контакти з колегами.

Відсутність зв'язку та можливості передавання документів до держархіву області, кадрові зміни – все це порушило звичайний ритм роботи архівних установ області. Відтепер не кожен день та не кожен архів працював стабільно. А ми не завжди мали достовірну інформацію про ці зміни, бо працівникам архівів було заборонено передавати будь-які відомості держархіву області. Одним із прикладів є лист виконкому м. Харцизька т. зв. “ДНР” з відмовою надавати нам інформацію.

Навіть на адресу нашого архіву почали приходити листи із зверненням як до “Архіву ДНР”.

ДОНЕЦКАЯ НАРОДНАЯ РЕСПУБЛИКА
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ Г.ХАРЦЫЗСК

ул.Краснознаменская ,87а, г.Харцызск, . 86700 Тел. (факс) (06257) 4 -27 -36; E-mail: khartsyzk-rada@ukrpost.ua

14.02.2014 № 01-02/59

на № _____ от _____

Директору архива ДНР
Буценко Н.Д.

На ваш запрос на начальника архивного отдела исполнительного комитета г.Харцызска о предоставлении документов по планированию и отчетности, просим запросы направлять на имя мэра г.Харцызска Максима Ивановича Лешенко, на русском языке и информацию просить не для Киева (мы им не подчиняемся), а для Донецкой народной республики.

Управляющий делами

Л.Л.Родионова

Восени робота архівів низової ланки стала майже безконтрольною, бо архівна система області була фактично розділена навпіл. На території, підконтрольній т. зв. “ДНР”, залишилися 24 архівні установи:

– 12 архівних відділів: Горлівської, Докучаєвської, Донецької, Єнакієвської, Жданівської, Кіровської, Макіївської, Сніжнянської, Торезької, Харцизької, Шахтарської, Ясинуватської міських рад. У лютому 2015 р., після т. зв. “Дебальцевського котла”, на окупованій території залишився архівний відділ Дебальцевської міської ради;

– 6 архівних відділів: Амвросіївської, Новоазовської, Старобешівської, Тельманівської, Шахтарської, Ясинуватської райдержадміністрацій;

– 6 трудових архівів: Амвросіївської, Макіївської міських рад; Новоазовської, Старобешівської, Тельманівської, Ясинуватської районних рад.

На початку 2015 р. нам вдалося неофіційно отримати інформацію про роботу архівів, які опинилися на окупованій території. На той час змінено статус та назву 10 архівних установ, які увійшли до структури створених на місцях адміністрацій т. зв. “ДНР”, а саме:

– архівні відділи адміністрації “ДНР” міст Горлівки, Докучаєвська, Донецька, Макіївки, Тореза, Харцизька, Старобешівського району;

– комунальна установа “Макіївський міський архів” адміністрації “ДНР” міста Макіївки;

– трудовий архів адміністрації “ДНР” Старобешівського району;

– трудовий архів Ясинуватської міжрайонної адміністрації “ДНР”.

Не визначено статус 5 архівних установ міст Єнакієвого, Сніжного, Шахтарська, Ясинуватої, Шахтарського району. Працівники цих архівів працювали як волонтери.

Ми не отримали інформацію про стан та роботу 7 архівних відділів (Кіровської міської ради; Амвросіївської, Новоазовської, Тельманівської райдержадміністрацій; трудових архівів Амвросіївської міської ради, Новоазовської, Тельманівської районних рад).

Крім того, нам стало відомо, що приміщення 5 архівних установ зазнали пошкоджень. Під час бойових дій частково вибито вікна в архівних відділах міст Горлівки, Донецька, Ясинуватої, Старобешівського та Ясинуватського районів.

Відомості про втрати архівних документів у фондах архівних відділів (на той час) були відсутні. Але в результаті воєнних дій зазнали втрат документи 3 архівних підрозділів установ та підприємств: ДП “Шахтарськантрацит”, Управління пенсійного фонду м. Шахтарська, шахти “Єнакієвської”. Постраждали документи Вуглегірської міської ради, Булавинської та Ольховатської селищних рад (м. Єнакієве), Ясинуватської міської ради, Моспинської селищної ради (м. Донецьк), рудоуправління м. Комсомольська Старобешівського району.

Архіви в основному виконували запити соціально-правового характеру. Довідки оформлювалися на бланках адміністрацій “ДНР” та завірялися печаткою “ДНР” в архівах міст Горлівки, Докучаєвська, Єнакієвого, Ясинуватої, Старобешівського району, трудових архівів м. Макіївки та Старобешівського і Ясинуватського районів. На бланках міської ради продовжували оформлюватися довідки в архіві м. Шахтарська та завірялися печаткою загального відділу міської ради. На бланках архівних установ України оформлювалися та завірялися печаткою архівного відділу довідки, виконані архівами міст Донецька, Сніжного, Тореза, Харцизька, Шахтарського району.

Декілька архівів розпочали роботу зі складання нових списків установ для комплектування архівів, підготовку до передавання в архіви документів міських та районних рад, райдержадміністрацій по 2014 р. включно. Наприклад, архівний відділ адміністрації “ДНР” м. Харцизька прийняв документи міської ради та адміністрації “ДНР” по 2014 р. включно.

Але на цьому випробування для архівної системи області не закінчилися. Найгірше нас чекало попереду. 7 листопада 2014 р. вийшла постанова Кабінету Міністрів України № 595 “Деякі питання фінансування бюджетних установ, здійснення соціальних виплат населенню та надання фінансової підтримки окремим підприємствам і організаціям Донецької та Луганської областей”, яка докорінним образом змінила роботу держархіву області. Перед архівістами постало дуже складне питання: прийняти рішення про переміщення на територію, підконтрольну Україні. Для нас це теж означало покинути свої домівки, залишити або вивезти дітей, близьких та рідних, повністю змінити звичайний уклад життя. Але тоді всі зміни, які тягнуло за собою виконання постанови, ми не могли передбачити. Спочатку ще були сподівання, що архівісти зможуть працювати “вахтовим методом”, бо без переміщення фондів архіву неможливо виконувати всі завдання та функції.

З документів відомо, що за часів Другої світової війни фонди архіву були “покинуті” напризволяще. Втрати документів за часи окупації Сталінської області сягнули 1,5 млн справ. Тому важко було навіть припустити, що у XXI ст. доля фондів Державного архіву Донецької області може повторитися. У зв’язку з ускладненням ситуації у м. Донецьку, починаючи з травня 2014 р., я неодноразово зверталася до облдержадміністрації та Державної архівної служби України щодо вирішення питання вивезення документів держархіву області у безпечне місце. Забігаючи наперед, хочу сказати, що, незважаючи на численні звернення керівництва Укрдержархіву до міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, тільки 1 грудня 2014 р. вийшло доручення Прем’єр-міністра України № 1875/2/1-14 “Про вивезення

документів архівних установ”. Після розгляду доручення центральними органами виконавчої влади Укрдержархів 8 грудня 2014 р. отримав відповідь. Загальний висновок був такий: “За інформацією штабу Антитерористичного центру при Службі безпеки України на сьогодні міста Донецьк та Луганськ знаходяться під контролем представників незаконних військових формувань, якими вчиняються численні терористичні акти, пов’язані із захопленням заручників, державних, громадських будівель, блокуванням і пошкодженням об’єктів транспортної системи, у зв’язку з чим неможливо забезпечити евакуацію документів Національного архівного фонду із зазначених міст”. Дійсно, на той час вивозити документи НАФ було надто пізно.

На початку 2014 р. в архівних установах області зберігалось 2747,0 тис. од. зб. документів. З них: 2278,0 тис. од. зб. документів НАФ (83%) та 469,0 тис. од. зб. документів із кадрових питань для соціального захисту громадян (17%).

Ми обрахували кількісні параметри документів НАФ та документів соціального характеру, які знаходяться на підконтрольній Україні території (15%), та які опинилися на тимчасово окупованій території (85%):

Документи НАФ, що знаходяться на підконтрольній Україні території – 160,0 тис. од. зб. (7%)	Документи НАФ, що опинилися на тимчасово окупованій території – 2118,0 тис. од. зб. (93%)
Державний архів області – 0,0 тис. од. зб.	Державний архів області – 1970,0 тис. од. зб.
Архівні установи райдержадміністрацій – 85,0 тис. од. зб.	Архівні установи райдержадміністрацій – 44,0 тис. од. зб.
Архівні установи міських рад – 75,0 тис. од. зб.	Архівні установи міських рад – 104,0 тис. од. зб.
Документи з кадрових питань, що знаходяться на підконтрольній Україні території (соціальний захист громадян) – 249,0 тис. (53%)	Документи з кадрових питань, що опинилися на тимчасово окупованій території (соціальний захист громадян) – 220,0 тис. (47%)
Державний архів області / документи з кадрових питань не приймав	Державний архів області – документи з кадрових питань не приймав
Архівні установи райдержадміністрацій – 139,0 тис. од. зб.	Архівні установи райдержадміністрацій – 123,0 тис. од. зб.
Архівні установи міських рад – 110,0 тис. од. зб.	Архівні установи міських рад – 97,0 тис. од. зб.

З 1 грудня 2014 р. держархів області відновив свою роботу на території, підконтрольній органам державної влади України. Для 6 працівників архіву, які переїхали у м. Костянтинівку, життя поділилося на “до” та “після”. З чого архівістам прийшлося починати? З прийняття рішення про переїзд в нікуди! Туди, де тебе ніхто не чекав! Де був відсутній механізм відновлення роботи переміщених установ! Де не було створено жодних умов ані для роботи архіву, ані для людей, які отримали тільки статус “тимчасово переселених осіб”. 8 грудня 2014 р. наказом директора було призупинено діяльність держархіву області у м. Донецьку.

Після переміщення держархіву області загалом ситуацію можна охарактеризувати таким чином:

- будинків або пристосованих приміщень для організації та роботи держархіву області не було;

- архівні документи, електронні бази даних, оцифровані документи, облікові документи, все залишилося у 2-х будинках держархіву області в м. Донецьку та архівних установах, що опинилися на окупованій території;

- не вдалося вивезти обладнання, меблі, комп’ютерну техніку тощо;

- із загальної кількості працівників держархіву області (58 осіб) у м. Костянтинівку переїхало тільки 6.

На новому місці робота архіву йшла паралельно у напрямках:

- проведення організаційних заходів зі створення умов праці для працівників архіву, переосмислення своїх можливостей та пошук нових форм роботи в умовах проведення АТО на території Донецької області;

- налагодження зв’язків із переміщеними установами обласного підпорядкування та територіальними установами центральних органів виконавчої влади, надання їм методичної допомоги в організації діловодства після переміщення на підконтрольну Україні територію.

Станом на 1 січня 2015 р. до мережі архівних установ області, які знаходяться на підконтрольній Україні території, входило 42 архіви: а саме – Державний архів Донецької області, 15 архівних відділів міських рад, 14 архівних відділів райдержадміністрацій, 12 трудових архівів районних рад.

У січні 2015 р., після “Дебальцевського котла”, архівний відділ Дебальцевської міської ради та його документи залишилися на окупованій території. У травні архівний відділ Ясинуватської райдержадміністрації номінально відновив роботу у с. Очеретиному Ясинуватського району. Фактично посада начальника архівного відділу залишається вакантною дотепер. Документи залишилися в архівосховищі у м. Ясинуватій, яке знаходиться на тимчасово окупованій території.

У червні 2015 р. архівний відділ Мар'їнської райдержадміністрації та трудовий архів Мар'їнської районної ради переміщено до м. Курахового, бо м. Мар'інка знаходиться у фронтовій зоні. Фонди трудового архіву перевезено на 95%, з архівного відділу перевезено 2 фонди: районної держадміністрації та районної ради. Архівісти працюють у Кураховому та, якщо дозволяють обставини, у Мар'їнці.

У найгарячішій точці області знаходиться архівний відділ Авдіївської міської ради, який не припиняє свою роботу. Незважаючи на те, що будинок дитячого садочка, в якому розташований архів, вже неодноразово страждав під час обстрілів, архівні фонди не зазнали ушкоджень. Місцева влада оперативно вирішує питання усунення наслідків обстрілів.

Під час захоплення будинків Маріупольської та Покровської міських рад сталися пожежі, що призвели до втрати архівних документів та документів поточного діловодства міськвиконкомів, їхніх структурних підрозділів та інших установ.

За цих умов нашим першочерговим завданням став пошук приміщення для роботи працівників держархіву області. Вирішення цієї проблеми лягло на мої плечі. Керівництво Костянтинівської райдержадміністрації та районної ради з розумінням поставилося до ситуації, в якій ми опинилися. Вони запропонували нам 2 кімнати в адміністративному будинку райдержадміністрації. Так ми опинилися у м. Костянтинівці, де й почали відновлювати роботу архіву. Але жодних умов для праці не було. За двома столами працювало 6 людей. Ми не мали комп'ютерів, телефонів, доступу до мережі Інтернет, документів, навіть канцелярських приладів тощо. Цей перелік можна продовжувати довго. І знову допомогу надала райдержадміністрація. Нам дали у тимчасове користування один ноутбук. Троє архівістів працювали на власних ноутбуках. У методичному кабінеті архівного відділу Краматорської ради та на їхньому комп'ютері став працювати наш бухгалтер. Згодом ми встановили стаціонарні телефони, провели Інтернет. Отримали в довгострокове користування 7 ноутбуків. Наприкінці 2015 р. архіву, як структурному підрозділу облдержадміністрації, виділено фінансування, що уможливило придбання комп'ютерної техніки та меблів.

Ми продовжували пошук приміщень. Згодом ми знайшли та взяли в оренду 9 робочих кімнат для працівників. Перешкодою роботі є те, що вони знаходяться не тільки в різних приміщеннях, але й в різних місцях. Ми здійснюємо пошук приміщення під архівосховища. За 2 роки оглянуто понад 50 приміщень. Розуміючи, що знайти таке приміщення та профінансувати його обладнання – це робота, яка дорого коштує, архівом було підготовлено проект вимог для будівництва нового при-

міщення, бо ступінь завантаження архівосховищ в Донецьку складала 97%. Будівництво корпусу архіву дозволить вирішити питання “вільних архівних полиць” в області на найближчі 50 років, створити додаткові робочі місця для людей, що дуже важливо на теперішній час.

Ми поступово заповнюємо вакансії. В архіві працюють вже 18 осіб. Протягом 2015 р. нам вдалося відновити роботу відділів: організації та координації архівної справи; формування НАФ та діловодства; використання інформації документів; секторів: економіки та фінансового забезпечення; документообігу, кадрової та юридичної служб. Не працюють відділи: забезпечення збереженості документів; обліку та довідкового апарату; фізичного збереження документів і інформаційно-пошукових систем; адміністративно-господарський.

Ми запропонували внести зміни у ведення обліку документів у держархіві області з урахуванням відсутності облікових документів та неможливості продовження їх ведення.

Відсутність документів НАФ суттєво змінила можливості використання інформації. На 2015 р. планувалось розглянути 800 запитів (без урахування тематики) та 200 звернень громадян. Інші види робіт у таких умовах неможливо було передбачити. Протягом року надійшло 335 запитів, на які надано роз'яснення щодо неможливості їх виконання у зв'язку з відсутністю документів.

Основна маса запитів носить тематичний та соціальний характер (про стаж та заробітну плату, народження, шлюб, смерть, розлучення, пошук місцезнаходження підприємств; місцезнаходження документів з особового складу ліквідованих підприємств).

Більшість запитів стосується питань можливості отримання довідок з архівних установ, що знаходяться на окупованій території; їх достовірності, бо довідки видаються на бланках установ “ДНР” та з їх печатками; пошуку адреси підприємств, установ, які виїхали з окупованої території.

Протягом року на особистому прийомі розглянуто 126 звернень громадян. Низька кількість відвідувачів архіву пов'язана з труднощами переміщення громадян по території області у зв'язку з проведенням АТО, запровадженням пропускнуго режиму та поступовим ускладненням механізму перетину людьми лінії розмежування між підконтрольною Україні та тимчасово окупованою територіями, зростанням оплати за проїзд у транспорті тощо. Тому пріоритетним напрямом стало надання консультацій юридичним особам та громадянам за допомогою електронної пошти та телефоном. Протягом року надано 1097 консультацій, у т. ч.: 372 – електронною поштою, 725 – телефоном.

На виконання заходів щодо відзначення знаменних подій в Україні держархів області підготував 3 виставки: до 70-ї річниці завершення

Другої світової війни; “Сила нескорених” до Дня захисника України; “Голодомори в Донецькій області в 1921–1922, 1932–1933, 1946–1947 роках”.

Розпочато роботу над підготовкою першого тому “Збірника листівок” (в електронному вигляді), до якого увійшло 370 листівок, датованих 4 лютим 1796 р. – 22 грудня 1917 р. З 2014 р. у режимі online ведеться збір інформації про події в Донбасі за матеріалами сайту м. Донецька “62.ua”.

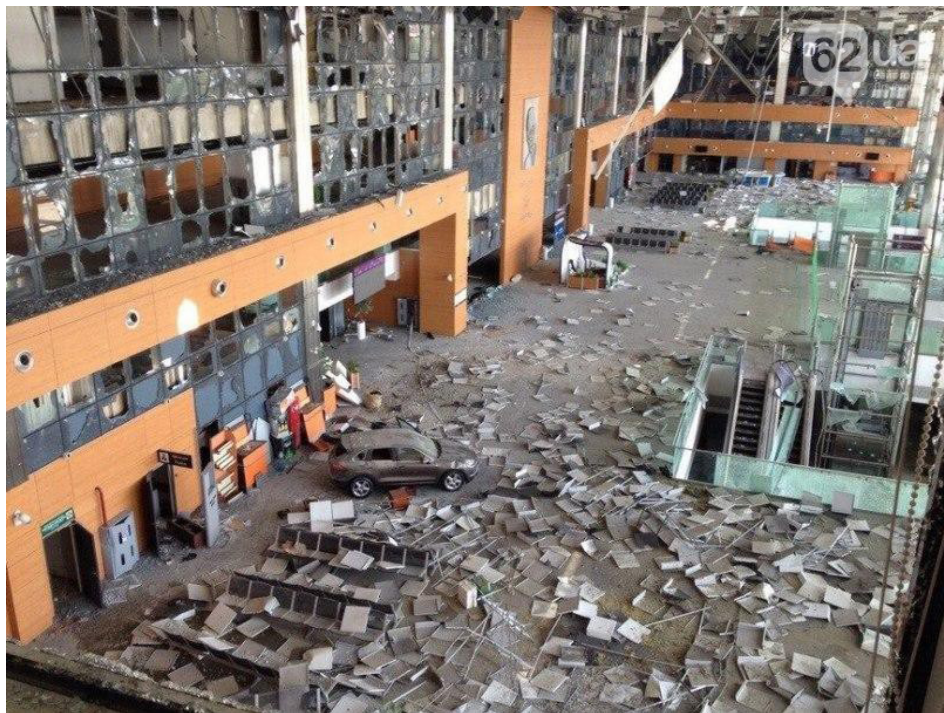
Суттєво змінилися умови роботи ЕПК держархіву області. У 2015 р. тільки 2 спеціалісти архіву мали досвід роботи у цьому напрямку. Питання організації роботи ЕПК держархіву області вирішено нетрадиційним способом. Ідея полягала в тому, щоб включити до складу ЕПК досвідчених працівників архівних відділів райдержадміністрацій та міських рад. Територія області умовно була поділена на 4 частини. Всі територіальні та обласні установи, частина архівних відділів області направляли роботи безпосередньо до ЕПК держархіву області. Роботи решти архівних установ розподілялися безпосередньо серед членів ЕПК – керівників архівних відділів Добропільської, Першотравневої та Слов’янської райдержадміністраціями за територіальною приналежністю. За 2015 р. ЕПК держархіву області погоджено 16 номенклатур справ, 5 інструкцій з діловодства, 26 положень про ЕК, 11 положень про архівні підрозділи.

Протягом 2014–2015 рр. частина підприємств, організацій, установ обласного підпорядкування перемістилася на територію Донецької області, підконтрольну Україні. Їхні приміщення у м. Донецьку були захоплені незаконними озброєними формуваннями, внаслідок чого значна кількість організаційно-розпорядчої та архівної документації залишилася в приміщеннях установ.

У 2015 р. держархівом області проведено аналіз стану організації діловодства в нових умовах та кількості документів, які установам вдалося вивезти. Отримані дані свідчать про те, що майже 100% документів залишилися на тимчасово окупованій території. Їх доля невідома, крім чуток про вивезення вантажівками документів із будівлі облдержадміністрації. Відомості про їх кількість і що саме знищено – відсутні. Серед юридичних осіб, які провели інвентаризацію, 16 установ не вивезли жодного документа, 20 установ вивезли 5587 документів. Слід зазначити, що значну кількість вивезених документів складають особові справи (1379) та трудові книжки (1050) працівників.

Працівниками відділу формування НАФ та діловодства проводиться робота з пошуку установ – джерел комплектування держархіву об-

ласті, уточнення їх місцезнаходження, встановлення контактних даних. За 2015 р. виявлено та встановлено зв'язки з 59 установами обласного підпорядкування, які включені до списку № 1 юридичних осіб – джерел формування НАФ держархіву області.

Враховуючи суттєві кадрові зміни у переміщених установах, питання надання консультацій та практичної допомоги установам в організації діловодства стало головним завданням архівістів. У травні 2015 р. держархів області провів перший семінар із структурними підрозділами облдержадміністрації “Організація роботи архівних підрозділів установ обласного підпорядкування після переміщення на територію, підконтрольну Україні”.

Розповідь про долю архівних установ області можна продовжувати без кінця. Але я не ставила собі мету скласти повну характеристику роботи архіву до і після переміщення, та відтворити картину того, що ми пережили.

У складних умовах, із сумом і тривогою за рідних і близьких, ми долаємо перешкоди та продовжуємо працювати на благо архівної системи області та України в цілому. І понад усе ми щодня чекаємо та прагнемо почути найбажаніші у світі для нас слова: повертайтеся додому, “войны в Донбассе больше НЕТ!!!”.

The author characterizes the state of archives in the Donetsk Region (controlled by the state authorities of Ukraine and the on the temporarily occupied territories) in 2014-2015; highlights the work of the State Archives of Donetsk Region and the problems arising from transfer it to the Kostyantynivka City.

Key words: the State Archives of Donetsk Region; the labor archives; the archival collections; the documents; the zone of Anti-terroristic operation; Donetsk City; temporarily occupied territory.